

موضوع:

نقش ایمان به معاد در زندگی

استاد راهنما:
حجت الاسلام و المسلمین دکتر حسنعلی نوروزی

محققین:
رضوان فرخانی مقدم
فاطمه هاشمی
مرضیه محمومی

مدرسۀ علمیه ریحانه الرسول (سلام الله علیها) شهرستان ساوه

چکیده

اسلام، همان‌بینی و رسالت خود را بر سه پایه‌ی اساسی حیداً، معاد و نبوت بنا گذاشته، انکار هر يك از آنها را مانند نفی دو اصل دیگر می‌داند. از طرف دیگر، پایگاه تعلیم و تربیت اسلامی بر زنده کردن فطرت استوار شده است؛ بنابراین اسلام ایمان به معاد را از ارکان حیاتی انسان می‌داند که برهان‌های حکمت و عدالت بر ضرورت آن دلالت می‌کند. اعتقاد به این اصل، علاوه بر اسلام در ادیان دیگر از جمله مسیحیت و بهود جایگاه والایی دارد. اعتقاد به این اصل در زندگی فردی از سوئی باعث جلوگیری از گناه و بیرغبتی به دنیا می‌شود و از سوی دیگر می‌تواند انسان را به سوی عبادت و بندگی و برخورداری از روحیه‌ی مسئولیت‌پذیری حرکت دهد.

اندیشه‌ی معادگرایانه‌ی انسان موجب سازندگی و وارستگی وی و همچنین تلاش در کسب سعادت اخروی و دنیوی می‌شود. زندگی اجتماعی و سیاسی افراد در پرتو اعتقاد به معاد موجب خواهد شد تا دولتمردان در تأمین امنیت داخلی و خارجی و نیز برقراری عدالت اجتماعی فعالیت وافر نشان دهند.

همچنین وجود این اندیشه در بین مردم موجب توجه به محرومان و عدم ظلم به سایر افراد جامعه و تلاش برای نپذیرفتن ظلم به دیگران خواهد شد.

کلیدواژه: معاد، ایمان به معاد، زندگی، عقاید، عدالت اجتماعی، گناهان، قیامت

انسان خراش و خواسته‌هایی دارد که رسیدن به همگی آنها در دنیا مقدور نیست، از جمله به دنبال آسایش و امنیت مطلق است. دست‌یابی به این‌ها در دنیا به طور مطلق امکان ندارد و این باعث احساس محرومیت در انسان می‌گردد.

از طرفی دیگر، در زندگی با مشکلات و مصیبت‌ها و گرفتاری‌هایی مواجه است که رهایی از آنها ممکن نیست. با ظلم‌ها و ستم‌هایی مواجه می‌شود، و بادآوری ظلم و ستم برای انسان، دردناک و ناگوار است زیرا قدرتی برای مبارزه با آنها ندارد. همچنین مواجه با فقدان عزیزان مانند پدر و مادر و فرزند و دیگرانی که به نوعی با شخص ارتباط دارند می‌تواند از مشکلات حل‌نشده زندگی انسان باشد.

از آنجایی که انسان برای مشکلات فوق راه حل مادی مناسب ندارد در زندگی دچار سرخوردگی و ناکامی‌های متعدد می‌شود. یکی از اعتقاداتی که می‌تواند مشکلات فوق را حل کند ایمان و اعتقاد به معاد است.

اعتقاد به معاد به خاطر آثار فردی، سیاسی، اجتماعی و خانوادگی که دارد سبب می‌شود حس تکامل‌طلبی انسان ارضا شود.

توجه به اصل معاد موجب هدفمندی زندگی بشر شده همچنین تکامل معنوی انسان که همان قرب الهی است در سایه این اعتقاد معنا پیدا خواهد کرد.

در پایان، می‌توان گفت که اعتقاد به اصل معاد آثار متعددی در جنبه‌های مختلف زندگی بشر خواهد داشت که مطالعه و بحث پیرامون آنها می‌تواند بخش‌های مهمی از ابعاد زندگی را شناسایی کرده و به کمک جامعه‌ی بشری بشتابد.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: کلیات تحقیق	۷
۱. تعریف و تبیین موضوع	۸
۲. اهمیت و ضرورت موضوع	۸
۳. اهداف و فواید تحقیق	۸
۴. پیشینه‌ی موضوع تحقیق	۹
۵. سؤالات‌های تحقیق	۱۰
۶. فرضیه‌ی تحقیق	۱۰
۷. روش تحقیق	۱۱
۸. ساختار تحقیق	۱۱
فصل دوم: دلایل و ضرورت‌های معاد	۱۲
گفتار اول: مفهوم و جایگاه معاد	۱۳
۱. واژه‌شناسی	۱۳
۲. فطری بودن اعتقاد به معاد	۱۵
گفتار دوم: ضرورت معاد	۱۷
۱. برهان حکمت	۱۷
۲. برهان عدالت	۲۰
فصل سوم: نقش اعتقاد به معاد در زندگی فردی	۲۴
گفتار اول: رفتارها	۲۶
الف- نقش‌های بازدارندگی	۲۶
۱. جلوگیری از جرم و گناه	۲۶
۲. پیرغیتی به دنیا	۲۹
۳. جلوگیری از اسب‌های روانی	۳۳
۴. ریشه‌کنی غفلت‌ها	۳۵
ب- نقش‌های محرک	۳۷
۱. عبادت و بندگی	۳۷
۲. عبرت‌آموزی	۳۸
۳. مسئولیت‌پذیری	۴۰

۴۳	۴. تحمل مصائب
۴۶	گفتار دوم: باورها
۴۶	۱. وارستگی انسان
۴۸	۲. سازندگی انسان
۵۰	۳. سعادت‌طلبی
۵۱	۴. تنهیل
۵۴	فصل چهارم: نقش معاد در زندگی اجتماعی - سیاسی
۵۵	۱. زنده نگه داشتن یاد هرگ در جامعه
۵۶	۲. تأمین عدالت اجتماعی
۵۸	۳. کارکردهای اجتماعی
۵۸	۱,۳ رسیدگی به محرومان
۶۲	۲,۳ پرهیز از ظلم به دیگران
۶۵	۳,۳ عدم پذیرش ظلم دیگران
۶۸	نتیجه‌گیری
۶۹	پیشنهادهای
۷۰	فهرست منابع

به موسی ایمان آوردند. فرعون که خشمناک شده بود همه را تهدید کرد و گفت: آیا قبل از اجازتی من ایمان آوردید؟ من دست و پای شما را به عکس یکدیگر قطع می‌کنم و به شاخه‌ها و تنه‌ی درخت خرما آویزانتان می‌نمایم. این ساحران که يك ساعت قبل چشم به يك سکه‌ی دربار فرعون داشتند به خاطر ایمان به خدا و معاد پس از چند لحظه کارشان به جایی رسید که با کمال آرامش به فرعون گفتند: هر کاری می‌خواهی انجام ده زیرا توان تو پیش از این دنیا نیست.^۱

«إِنَّمَا تُفْنِي هَذِهِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا»^۲

راستی ایمان به معاد در يك لحظه چه غوغایی در روح این فراد به وجود آورد، زندگی این جهان و زور فرعون و تمام سکه‌ها و پادشاهایی را که تا چند لحظه پیش مهم‌ترین مسأله برایشان جلوه می‌کرد، یکسره به هیچ می‌انگارند و به ریش فرعون می‌خندند و با کمال خونسردی می‌گویند که زور تو همین دنیای ناچیز است. آری ایمان به معاد در این افراد انقلاب فرهنگی به وجود آورد، روحشان را بزرگ نمود و آن‌ها را تا عشق به شهادت پیش برد.^۳

۱. علی محمد، حیدری نراقی، ج ۲، ص ۴۲۶.

۲. طه / ۷۲.

۳. محسن، قرائتی، معاد، ص ۵۱.

تتبع‌گیری

آنچه از مجموعه‌ی این نوشتار به دست می‌آید این است که تفکر پیرامون معاد نه تنها مانع بهره‌گیری از لذت‌های دنیوی نمی‌شود بلکه عاملی سازنده برای استفاده‌ی هر چه بهتر از نعمت‌های الهی و جمت‌دهی به زندگی روزانه‌ی بشر است، یاد معاد بهترین و امیدبخش‌ترین عامل در زندگی انسان به شمار می‌رود که مانع هدر رفتن استعدادها، درآمدها و... می‌شود. تفکر پیرامون معاد انسان را به تلاش و فعالیت بیشتر و امید به آینده‌ی بهتر وامی‌دارد و بسیاری از شرور و ناکامی‌های ظاهری، معنای مثبت و نقش‌آفرینی پیدا کرده و آنها را از نیازمندی‌های جامعه‌ی انسانی به شمار می‌آورد.

پیشنهادهای

بررسی راهکارهای اجرایی نمودن بایسته‌های ایمان به معاد در خانواده و جامعه از جمله مواردی است که می‌تواند کمک شایانی به ساختن جامعه‌ای دین‌محور نماید. پیشنهاد دیگر پژوهش در مورد دلایل عدم پابندی نسبی برخی از مسلمانان و جوامع اسلامی به هنرمات باورهای اسلامی و بهره معاد است. با انجام این موارد علاوه بر دست یافتن به خصوصیات جامعه اصیل اسلامی، می‌توان با شناخت بخشی از دلایل انحطاط اخلاقی جوامع، از وقوع آنها در جامعه خویش پیشگیری و در صورت ابتلا آن را درمان نمود.

فهرست منابع

* قرآن کریم

کتاب

۱. ابن ابی‌جمهور، احسانى، عوالى اللئالى، حاج آقا مجتبى العراقى، اول، قم، ۱۴۰۵هـ.
۲. ابوالقاسم حسين بن محمد بن فضل، معروف به راغب اصفهاني، مفردات الفاظ قرآن، تهران، انتشارات مرتضوى، ۱۳۷۴.
۳. جوادى، محسن، نظريه‌ي امام در عرصه‌ي قرآن و كلام، قم، انتشارات تبيان، ۱۳۸۷.
۴. جوادى آملی، عبدالله، سیره‌ي رسول اکرم **×** در قرآن، قم، مرکز نشر اسراء، ۱۳۷۹.
۵. جوادى آملی، عبدالله، معاد در قرآن، قم، مرکز نشر اسراء، ۱۳۸۰.
۶. جوادى آملی، عبدالله، یاد معاد، قم، مرکز نشر رجاء، ۱۳۷۰.
۷. جورج جرداق، روانع نهج البلاغه، مرکز الغدير، دوم، ۱۴۱۷هـ.
۸. الحافظ الاصبهانی، ذکر اخبار اصبهان، بی‌جا، ۱۹۳۴م.
۹. حیدری نراقی، علی‌محمد، گفتار نراقی، قم، انتشارات دارالانور، ۱۳۸۴.
۱۰. خلیلی، خیرالله، معاد از دیدگاه اسلام و ادیان دیگر، قم، انتشارات حضرت معصومه (س)، ۱۳۸۴.
۱۱. دستغیب، عبدالحسین، معاد، هشمد، انتشاران مهر نوره، ۱۳۸۶.
۱۲. دشتی، محمد، نهج‌البلاغه، قم، انتشارات آل علی، ۱۳۸۱.
۱۳. ذیحی، محمد، ترجمه و شرح بخش نخست هبدأ و معاد صدرا لحنائین شیرازی، قم، انتشارات اشراق، ۱۳۸۰.
۱۴. ربانی گلپایگانی، علی، عقاید استدلالی، قم، انتشارات ناصریه، ۱۳۸۱.
۱۵. رشاد، علی‌اکبر، دانش‌نامه‌ي امام علی **▼**، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه‌ي اسلامی، ۱۳۸۲.
۱۶. زهردهان، احمد، حقیقت روح، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۲.
۱۷. سبحانی تبریزی، جعفر، عقاید اسلامی در پرتو قرآن، عقل و حدیث، قم، انتشارات تبيان، ۱۳۸۷.
۱۸. سبحانی تبریزی، جعفر، معاد، انسان و جهان، تهران، .
۱۹. سبحانی تبریزی، معادشناسی، ترجمه‌ي علی شیروانی، قم، انتشارات دارالفکر، ۱۳۸۶.
۲۰. شریعتی سزواری، محمدباقر، معاد در نگاه عقل و دین، قم، دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۸۰.
۲۱. طباطبایی، محمدحسین، تفسیر المیزان، ترجمه‌ي محمدباقر موسوی همدانی، قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۸۶.

۲۲. طبرسی، ابوعلی فضل بن الحسن، مجمع البیان، بیروت، دارالمعرفه.

۲۳. قرآنی، محسن، معاد، قم، مؤسسه‌ی در راه حق، ۱۳۸۶

۲۴. کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، ترجمه و شرح محمدباقر کمرهای، قم، انتشارات اسوه، ۱۳۸۳

۲۵. محمدی ری‌شمیری، محمد، رسول موسوی، دنیا و آخرت از نگاه قرآن و حدیث، ترجمه‌ی حمیدرضا شبخی، قم، انتشارات دارالحدیث، ۱۳۸۴،

۲۶. مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، لبنان، مؤسسه‌ی الفواء بیروت، ۱۴۰۴ ه. ق.

محمد بن حسن، الحر العاملی، وسائل الشیعه، تحقیق شیخ عبدالرحیم الریانی، بیروت، لبنان، ۱۴۰۳

۲۷. محمدی ری‌شمیری، محمد میزان‌الحکمه، ترجمه‌ی حمیدرضا شبخی، قم، انتشارات دارالحدیث، ۱۳۸۶

۲۸. مرکز تحقیقات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، معاد از دیدگاه قرآن و روایات، انتشارات تبیان، ۱۳۸۷

۲۹. مرکز تحقیقات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، معاد عرفانی، قم، انتشارات تبیان، ۱۳۸۷.

۳۰. مصباح یزدی، محمدتقی، آموزش عقاید، دوره‌ی کامل سه جلدی، تهران، انتشارات امیرکبیر، ۱۳۸۱

۳۱. مصباح یزدی، محمدتقی، پند جاوید، تهران، مؤسسه‌ی آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره)، ۱۳۷۹

۳۲. مطهری، مرتضی، زندگی جاوید با حیات اخروی، تهران، انتشارات صدرا، ۱۳۷۲

۳۳. مکارم شیرازی، ناصر، پیام قرآن، قم، چاپخانه‌ی مدرسه الامام امیرالمؤمنین ▼، ۱۳۷۳

۳۴. مکارم شیرازی، ناصر و دیگران، تفسیر نمونه، تهران، دارالکتب الاسلامی، ۱۳۸۶

۳۵. موسوی اندانی، محمد، روزی دیگر (برزخ و معاد از دیدگاه قرآن و روایات)، اصفهان بوستان فدک، ۱۳۸۳.

۳۶. المبرجمانی، مصباح البلاغه، بیجا، بیتا.

۳۷. مبات تحریریه‌ی بنیاد نمج البلاغه، از علی آموز (سلسله درس‌های شناخت دین)، قم، تبیان، ۱۳۸۷.

ب- نشریات

قاسمی، حمیدمحمد، آثار تربیتی اعتقاد به معاد، مقاله، فصل‌نامه‌ی مشکوة، شماره‌ی ۸۳.

ج- نور افزارها

۱. مکتبه اهل البیت (علیهم السلام)، نسخه اول، مرکز پژوهشهای اسلامی اخصطقی.

۲. جامع التفاسیر (نورالانوار ۳)، مرکز تحقیقات علوم اسلامی.

۳. نور ۵، مرکز تحقیقات علوم اسلامی.